
Югозападен университет „Неофит Рилски“

Резюме

на трудовете на доц. д-р Антони Спасов Стоилов,
участник в конкурса за заемане на академичната длъжност „Професор“
в професионално направление 2.1. Филология
(Български език - диалектология),
обявен от Югозападния университет „Неофит Рилски“
в Държавен вестник, бр. 54 от 01 юли 2014 г.

Публикациите с отношение към обявения конкурс, направени в периода след хабилитирането през 2003 г., са двацет. От тях статии са четиринайсет (три в чужбина), две помагала (едното от тях – с две издания [съответно второ и трето]), две рецензии и труд за заемане на длъжността по обявения конкурс.

Кандидатът участва в обявения конкурс с основния публикуван хабилитационен труд „Благоевградският говор“ (Бл., 2013, 325 с., ISBN 978-619-00-0056-3), с две помагала („Българска диалектология. Помагало.“, Бл., 2005, 220 с., ISBN 954-81-18-37-8; „Правопис и правоговор. Кандидатстудентски тестове. Правописни правила. Есета.“, Бл. 2008, 297 с., ISBN 954-680-262-X) и с две статии („Разложкият говор” – В: „Разлог – история, традиции, памет.” ISBN 978-954-8505-15-4, Бл., 2009, с. 362-381; „За някои случаи в Новия правописен речник на българския език.” – В: „Езиков свят”, ISSN 1312-0484, т.3, 2007, с. 23-28).

1. Основен хабилитационен труд „Благоевградският говор”, Бл., 2013 г., 325 с.

Трудът представя особеностите на благоевградския говор по данни от говора на село Сушица, Симитлийско. Подобен подход за представяне на особеностите на даден говор не е непознат за нашата диалектология.

Трудът се състои от шест части. В първата, озаглавена „Увод” (с. 9-18) се изясняват целта, задачите и методологията на изследването. Целта е да се направи цялостно описание на благоевградския говор, тъй като подробно представяне на особеностите му преди появата на този труд липсва – извеждани са на показ само отделни негови черти, като най-пълното негово описание преди появата на настоящото изследване са две студии на Христо Попстоилов, съответно от 1904 г. и от 1905 г. (всяка от по 33 страници). От друга страна лингвисти от Република Македония (академик Божидар Видоески, професор Марјан Марковиќ и други) включват благоевградския говор в състава на малешевско-пиринските македонски говори (македонски, разбирани като небългарски) – констатираните езикови факти в хабилитационния труд „Благоевградският говор” на базата на детайлното му описание всъщност недвусмислено сочат българската му езикова принадлежност.

Основният използван метод е дескриптивният.

Втората част на труда – „Фонетика” (с. 19-150), представя вокалната и консонантната система на говора (шест вокала – синхронно състояние и с оглед на резултатите от историческия им развой; 27 консонанта в четири автономни реда – лабиален, апикален, гутурален и палатален), както и особености на ударението (50 страници), съотнесени към изменяемите части на речта. Сред *съществителните имена* са обособени 23 акцентни типа с 12 акцентни подтипа; сред *прилагателните имена* са обособени 8 акцентни типа, сред *числителните имена* – също осем, а сред *местоименията* – два акцентни типа. Обособени са и 36 акцентни типа за *глаголите* в сегашно време, имперфект и аорист, както и за техни причастни и повелителни форми, като тези акцентни типове са онагледени с 34 акцентни контура.

Третата част е „Морфология” (с. 151-289). В нея се представят особеностите на изменяемите части на речта, разпределението и начините

за изразяване на принадлежащите им граматически категории, както и особеностите на неизменяемите части на речта.

В четвъртата част „Бележки по синтаксиса” (с. 290-296) са представени основните видове прости и сложни изречения, както и техните словоредни особености.

В част пета – „Благоевградският говор преди повече от сто години” (с. 297-316) се съпоставят езиковите факти от благоевградския говор (по данни от с. Лешко), обнародвани преди 110 години от Христо Попстоилов в студиите му „Горноджумайският говор” и „Ударението в горноджумайския говор”, с аналогични факти от днешния благоевградски говор, представен в настоящото изследване по данни от село Сушица. Днес, повече от сто години след представянето на особеностите на благоевградския говор от Христо Попстоилов, изследването констатира, че той продължава да пази в непокътнат вид основни фонетични (и акцентологични), морфологични, морфонологични и синтактични особености, което е свидетелство за неговото устойчиво развитие в границите на българския диалектен континуум.

Последната част от труда представя образци от говора и списък на информаторите.

2. „Българска диалектология. Помагало.”, Бл., 2005 г., 220 с.

Трудът е замислен като учебно помагало, което да улесни студентите от Югозападния университет, изучаващи дисциплината „Българска диалектология”, в стремежа им да се запознаят с особеностите на българските народни говори (фонетични, морфологични и синтактични), диалектното им членение и видовете класификации в зависимост от езиковите маркери, които лягат в тяхната основа. Още и с особеностите на тяхната лексика – тематично многообразие, семантична структура, състав и произход, както и със спецификата на формиране на лексикално-семантична група. Разбира се, основен източник за цялостно и качествено овладяване на учебния материал, предвиден в учебната програма по тази

учебна дисциплина, е трудът *Българска диалектология* на Стойко Стойков с четирите му издания (до момента на появата на представяното тук Помагало) от 1962 г., 1968 г., 1993 г. и 2002 г. Отдалечеността от столицата и други университетски центрове, оскъдните тиражи на Стойковата *Българска диалектология* и интересът на студентите към дисциплината наложиха необходимостта от създаване на пособие, което да наложи и друг източник за черпене на знания освен лекциите.

3. „Правопис и правоговор. Кандидатстудентски тестове. Правописни правила. Есета.”, Бл. 2008, 297 с.

Основното предназначение на това помагало е да даде възможност на изучаващите учебната дисциплина „Писмена и говорна култура” (на български език) в Югозападния университет да проверят до каква степен умеят да си служат с правилата за писане и говорене, които са в сила в съвременния български книжовен език.

Помагалото се състои от петт основни раздела – а) „Правопис”, б) „Правоговор”, в) „Синтактично съгласуване”, г) „Текстове за корекция”, д) „Кандидатстудентски тестове”.

I. Разделът „Правопис” включва теми с правила и текстове за проверка на степента на владенето на тези правила като:

1. Употреба на главни букви в несвързания текст

Изясняват се включените в този раздел на Помагалото правила за писане на главни и малки букви при изписване на титли, звания, степени и длъжности в случаите, когато те са част от текста за отправяне или са в обръщението на заявления, декларации, официални писма и поздравителни адреси; изяснени са и са илюстрирани с примери правилата за оформяне на рубрики, правилата за разполагане и начин на писане на текстове към неезиков илюстративен материал, и др., и се проверява степента на усвояването на тези правила чрез коригирането на специално подбрани за целта текстове.

2. Употреба на главни букви в свързания текст

Представени са и са илюстрирани по подходящ начин правилата за писане на големи и малки букви в названията на държави, географски региони, народности, националности, племена, учреждения, институции, учебни заведения и звената във всички тях, прякорите, прозвищата и псевдонимите, историческите събития и др., като чрез работа със специално подбрани за целта текстове се проверява степента на владеење на посочените по-горе правила.

3. Слято, полуслято и разделно писане

В Помагалото по достъпен начин са представени и илюстрирани с примери основните правила, които регламентират начина за писане на сложни съществителни имена, на сложни прилагателни имена и на сложни наречия, като с помощта на специално подбрани текстове студентът проверява степента на владеење на тези правила.

4. Употреба на запетая

В Помагалото са представени и илюстрирани с примери основните правила, които регламентират писането на запетая в рамките на простото и в рамките на сложното изречение, а с помощта на специални текстове студентът проверява дали е овладял тези правила.

5. Правопис на променливо я

Представени са правилата за писане на променливото **я** и техните изключения. С помощта на текстове студентът проверява степента на владеењето им.

6. Метатеза на групи от звукове, както и замяна на звукове

Представени са текстове и задачи, които студентът да отработи, а чрез правилата и верните отговори към всяка от задачите той може да провери верността на всяко свое решение.

II. Разделът „Правоговор” включва текстове и задачи за проверка на степента на владеење на правилата, свързани с правилното поставяње на ударение, с правилния изговор на глаголни окончания, определителни

членове и предлози. Верните отговори към всяка от задачите показва степента на владееене на тези правила.

III. Разделът „Синтактично съгласуване” представя правилата за съгласуване при формите за вежливост, когато в състава на тези форми влиза причастие; правилата за съгласуване на сказуемото с подлога по род и число, на определението с определяемото и обратно, както и текстове, с чиято помощ прилагацият тези правила може да провери както верността им, така и степента на владееене.

IV. Текстове за корекция

Част от Помагалото (с. 138-191) съдържа текстове, в които са включени грешки от всякакъв характер – погрешно поставени определителни членове, погрешно написани малки и големи букви, погрешно изписани думи откъм слято, полуслято и разделно писане, неправилно поставени запетаи, пропуснати или вмъкнати в думата букви и т.н., а задачата на студента е да нормализира текста, т.е. да го оформи съгласно действащите правописни правила. Към всеки от текстовете са посочени верните отговори.

V. Кандидатстудентски тестове

Частта съдържа тестове (с. 192-284), които са с формата на тези, с които университетът ежегодно провежда своята кандидатстудентска изпитна кампания. В края на раздела са поместени тестовете с верните отговори.

4. „Разложкият говор” – В: „Разлог – история, традиции, памет”
Бл., 2009, с. 362-381.

Статията е поместена в сборник с материали, който е по проект с ръководител акад. Георги Марков – директор на Института по история към БАН.

Статията е опит да се представят систематизирано най-характерните особености на разложкия говор, тъй като върху по-важни негови особености и на отделни негови черти във времето до излизането на

статията са посветили свои трудове В Караджич, Д. Молеров, Н. Алексиев, Цв. Тодоров, Д. и К. Молерови, R. Bernard, Ст. Стойков, Б. Видоески, Ив. Кочев и Л. Цинзов. От всички посочени по-горе автори единствено към книгата на Цинзов (152 с.) може да се отправят изключително остри забележки, вследствие на които на нея не бива да се гледа като на изследване в научния смисъл на това понятие.

Статията проследява 30 фонетични особености на разложкия говор (с. 364-371), петдесетина негови морфологични особености, свързани с частите на речта и граматически категории, на които те са носител и изразител (с. 371-379), синтактични и лексикални особености на този говор (с. 379-381).

5. „За някои случаи в Новия правописен речник на българския език.” – В: „Езиков свят”, т. 3, 2007, с. 23-28.

Статията изважда на показ недоглеждания, двойк стандарт и взаимно противоречащи си правила, които са формулирали авторите на издадения през 2002 г. от издателство „Хейзъл” Нов правописен речник на българския език. Авторът на статията посочва конкретни примери от областта на правилата за писане на големи и на малки букви, от сферата на слятото, полуслятото и разделното писане, от раздела за поставяне на кавички и от речниковата част, които убедително сочат, че на изнесените случаи авторският колектив на Новия правописен речник следва да обърне специално внимание, тъй като е очевидна необходимостта от вземане на отношение по някои от посочените в статията правила, за да може 1) да се отстранят от речника случаи, влизащи в противоречие с основните правописни принципи, тъй като точно от тях се ръководи съвременният ни правопис, 2) да се прецизират или напълно преформулират определени правила, като по този начин се позволи на всеки (а не само на специалиста филолог) да вникне в тях, да ги разбере и стъпил на тази здрава основа, да започне да ги прилага правилно.